

מילין יקדין ויהיושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הָתָא חֲזָה־תָא

חֲזָה־תָא דְאֲזַר־יָתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

אל לאדם לייאש עצמו - אלא יתחזק ויזכור את יציאת מצרים

וכבר אמרו חז"ל (ראה ירושלמי פסחים פ"ה ה"ה): 'המתחיל במצוה אומרים לו גמור', ופירשו בספה"ק (אור פני משה פ' ואתחנן, וראה תפארת שלמה פ' ויחי) ש'אומרים לו' מכוון כלפי מעלה, שבאם מתחיל אדם במצוה ונושא ליבו להתקרב אל השי"ת, משמים אומרים לו 'גמור' ומסייעים בידו להשלים את המלאכה אף במה שלמעלה מכוחותיו ואף שאינו ראוי ואינו כדאי.

ובאוה"ח הק' (בראשית מט ג) כתב שכידוע באדם יש ב' כוחות לטוב ולמוטב, וכשאדם מקיים מצוה או פועל מעשה טוב הוא מגביר ומוסיף כוח בנפשו להמשיך בדרכו הטובה, וכן להיפך ח"ו בבחינת הרע, ולא דוקא רע ממש אלא אפ' מותרות שנוהג בהם האדם מולידות כח הרע בנפשו. נמצא שהכל תלוי באדם בראשית עבודתו אם מטה ליבו לטובה לצד התורה והקדושה שאז ישלימו בעדו מן השמים ותהיה נשמתו נמשכת מאליה אל מקור האמת והטוב.

ונראה להסמך לזה את פירושו הנודע של **הבעש"ט** על הפסוק 'ה' צלך' (תהלים קכו ה), שהשי"ת הוא כמו הצל של האדם שנע לפי תנועותיו, וכן הוא בעבודת השי"ת שבמדה שבה נוהג אדם בעולם התחתון כן נוהג עמו השי"ת. ובזה נבין שבשעה שמתאמץ אדם להטות ליבו אל הטוב ולחזור בתשובה כן בודאי אף השי"ת יטה ידו לקבלו בתשובה ולפתוח לו שערי טהרה.

ובאמת ענין זה שורשו מבואר כבר ב**זוה"ק** (ח"ג צב.): 'בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא, אי בר נש עביד עובדא לתתא כדקא יאות הכי אתער חילא כדקא יאות לעילא, עביד בר נש חסד בעלמא אתער חסד לעילא'. ובאור הדברים שבמעשים התחתונים מתעורר כעין זה למעלה, ובשעה שאדם נוהג כראוי הוא מוסיף כח ותעצומות כלפי מעלה המסייעים בידו להשלים חלקו, להתקרב ולבוא בהיכל ה' ביתר שאת.

ואף נוטה לחשוב שבודאי לא יעלה הדבר בידו, אך עכ"ז אל לאדם לייאש עצמו אלא יזכור את יציאת מצרים ויתבונן כיצד היו בני ישראל משוקעים במצרים במ"ט שערי טומאה ואע"פ כן גאלם הקב"ה בחסדו והוציאם והכניסם בשערי קדושה ונתן להם את התורה, ובודאי גם בכל דור ודור הבא ליטהר מסייעים אותו ובדרך שירצה לילך וליכו אותו מן השמים.

המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים (ו, ז). בסדר הקידוש של ליל שבת אנו אומרים 'תחילה למקראי קדש זכר ליציאת מצרים', פירוש נחמד אמר על כך **רבי נפתלי מראפשיץ זלה"ה** בספרו **זרע קודש (בא):** הנה כשמתחיל האדם ליכנס בשערי הקדושה פעמים מתבונן הוא בעצמו כיצד מלא הוא חטאים עוונות ופשעים, ועל כן מרגיש שאינו ראוי לבוא בשער המלך

מִלְתָּא דְפִלְיָא

כח העצום של הביזיונות לכפרת עוונות - אפילו פרעה הרשע היה זוכה לכפרה אם היה מתבזה

וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויגצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים (ו יג).

בפסוק זה ישנם שני ציונים למשה ואהרן, ויצום אל בני ישראל ונוסף עוד 'ואל פרעה מלך מצרים', ובעוד שהציוני לבני ישראל היה כדברי רש"י: 'יצום אל בני ישראל, ציונם עליהם להנהיגם בנחת ולסבול אותם. אך מהו הציוני לפרעה מלך מצרים. על כן בא רש"י הקדוש ומפרש' ואל פרעה מלך מצרים, ציונם עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם. ודבר של תמיהה הוא מה נחוץ לצוותם לחלוק כבוד לאדם בליעל ורשע שעניה ושיעבד את בני ישראל, הרג בהם ובילדיהם ללא רחמים, הלזה יש לחלוק כבוד.

וביאר בזה **מנן החתם סופר ע"ה** כי מה שאמר הקב"ה למשה ואהרן **וציונם עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם** היה בשביל שחלילה לא יתבזה וכך יתכפר לו עד שלא יהיו עשרת המכות בדין.

ועל זה יתמהו הכל ויזעקו, היתכן כזאת, שאדם רשע כפרעה, רוצח ללא רחמים, האם גם בו נאמר שביזיונות יכפרו עליו. אולם הוא הדבר העצום והפלאי שלמדנו מכאן, שיתכן ויהיה האדם מושחת ורשע בכל מיני רשעות, ועם כל זה יבואו ביזיונות ויכפרו עליו.

מכאן נסיק מה עצום כח הביזיונות לכפרת עוונות, ובוודאי שאין ביננו רשעים כפרעה, ואם לרשע כזה היו מתכפרים הביזיונות, כל יהודי ויהודי על אחת כמה וכמה שבעת שפוגעים בו ומשפילים אותו הרי שאין לך עת רצון מאותה השעה לכפר ולמרק עוונותיו.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ביאור ב' הבחינות - גם זו לטובה' לעומת 'כל דעביד רחמנא לטב עביד'

המלך היא עצמה הייתה הסיבה מעם ה' להצלת כלל ישראל. אך 'ופני לפני וקודם המעשה, 'לא יראו' אין באפשרותו של האדם לראות מה טוב יש בו, וכמו בלקיחת אסתר רק לאחר המעשה הבינו והכירו שהיה הדבר לטובה להצלת כלל ישראל.

הוסיף על כך תלמידו הרה"ג רבי אברהם יהודה הכהן שווארץ זצ"ל בהקדמה לספרו **שו"ת קול אריה** (פתח טוב אות ז), שעפ"י דברי רבו החתם סופר הנ"ל ניתן לפרש כמין חומר דברי הגמרא (ברכות ז). שאמרו: 'הסירותי את כפי וראית את אחורי', אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, מלמד שהראה הקדוש ברוך הוא למשה קשר של תפילין. ופירושו של דבר, דהנה עיקר מצות קריאת שמע היא דווקא בתפילין כדאיתא בגמרא (שם יד:), וכשאומרים 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד' הלא מעידים אנחנו שגם ה"ה שהוא שם הרחמים, וגם 'אלוקינו' שהוא בחינת מידת הדין (וישלח קעד.), הרי הם 'אחד', שבשורשם חד הם, וממילא גם בתוך הצער והנראה כרע ח"ו גם שם נמצא הטוב בעומק הדין. דבר זה נרמז היטב בתפילין, שהרי בהם מתקיים עיקר מצות קריאת שמע. שבית התפילין של ראש מורה על אחדות אחת הנמצאת בכל העולמות, וממנה מתפשטים ב' הרצועות אחד לימין ואחד לשמאל וכידוע (פתח אליהו בתקוני זוהר הקדמה יז). ימין הוא חסד דרועא ימינא, וגבורה היא מידת הדין דרועא שמאלא. והנה, לעין המתבונן נראה שהם ב' דברים נפרדים דין ורחמים, אך המסתכל לסוף דרכם של הרצועות יראה שבקשר התפילין חוזרים הם ומתקשרים ומתערבים זה בזה, ולכן כשרצה משה רבינו לדעת דרכיו של הקב"ה, הראהו קשר של תפילין, שבו רואים שבעצם הכל אחדות אחת, שחסד ודין הכל אחד רק שלפעמים נסתר הטוב והרחמים בתוך הדין.

דהיינו שחלילה מתנהגים עמו בבחינה צער ודין, 'תשוה עליו' - שני הבחינות יהיו שוים אצלו. וכן אומרים אנו בכל יום פעמיים באהבה 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד', שכל הנעשה והקורה בעולם ומלואו הרי הוא 'אחד', הן כשנראה בעינינו לדין או לרחמים הכל מאתו יתברך ואצלו הכל אחד ללא שינוי, ואף הנראה כדין, באמת טוב הוא אלא שנסתר.

הקב"ה מלמד דרך זו למשה רבינו

וכבר בתחילת שליחותו לגאול את ישראל ממצרים היה מאמרו יתברך למשה 'וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה' (שמות ו ב) ופירש **המגיד ממעורר** **שם זי"ע** (ליקוטים יקרים אות ערה עיי"ש באריכות), שאחר שאמר משה רבינו (שם ה כג) 'ומאז באתי לדבר אל פרעה הרע לעם הזה', אמר לו הקב"ה 'וידבר אלקים' - אף שאני מנהיג בעולם במידת הדין שעל כך מורה שם 'אלקים', ולעיני בשר כך אכן נראה ש'הרע לעם הזה' שגברה עליהם בחינת הדין, אבל האמת 'אני ה' בשמי שם הוי"ה שם הרחמים, שגם בתוכה של מידת הדין גנוז שם הרחמים.

והדרך להסתכלות פנימית זו הראה ולימד הקב"ה למשה רבינו ע"ה. כאשר ביקש מאת הקב"ה 'הראני נא את כבודך' (שמות לג יח). וכפי שפירש זאת **מין החתם סופר זי"ע** (תורת משה) בפסוק (שמות לג כג) 'והסירותי את כפי וראית את אחורי ופני לא יראו', שמה רבינו ביקש לדעת ולהבין בדרכי הנהגת הקב"ה את העולם, וכמו שאמרו בגמרא (ברכות ז). 'מפני מה יש צדיק וטוב לו צדיק ורע לו רשע וטוב לו וכו'. ענהו הקב"ה 'וראית את אחורי ופני לא יראו', רק אחר המעשה ניתן לראות מה טוב יצא הימנו, וכפי שנראה ממעשה מגילת אסתר, שכל דבר לקיחת אסתר לבית

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה' (ו, ב).

איתא בשם **הבעש"ט זיע"א** (בן פורת יוסף תולדות ד"ה וכעת נ"ל) שביאר מה שאמרו במסכת תענית על נחום איש גמזו שהיה רגיל לומר על כל דבר שקרהו 'גם זו לטובה', ואילו בגמרא ברכות אמר רבי עקיבא: 'לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד'. וביאר החילוק ביניהם, שנחום איש גמזו היה אומר גם זו לטובה, כלומר גם על מה שנראה כלא טוב אף הוא לטובה, והבין שגם הרע בעצמו טוב הוא. וכשמוצא בתוך הרע את שורש החסד נמתק הדין בשורשו ונהפך כבר עתה לחסד גלוי.

וכפי שאכן רואים בסיפור הידוע המובא שם בגמרא על נחום איש גמזו, שמהרע שנלקח ממנו תיבת המרגליות והאבנים הטובות והוחלפו בחול, מזה דייקא צמחה הישועה וריצה את המלך, ועוד יותר מכך, שלא די שהביא דורון פשוט, אלא שהביא לו דורון יקר ונדיר - חול המתהפך לאבנים חיצים ובליסטראות. לעומת זאת רבי עקיבא דרש שיהא האדם רגיל 'כל דעביד רחמנא לטב עביד', אינו אומר שהרע עצמו גם הוא טוב, אלא שכל מעשיו של ה' תכליתם הוא טוב, שבסופו של דבר תצמח ממנו הישועה, כי רבי עקיבא דיבר לאדם הפשוט כאמרו 'לעולם יהא אדם', שעדיין לא הגיע להכרה שבתוך הדין נמצא שורש החסד, אך על כל פנים יהא רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד שתכלית כל מעשה ה' אף הנראה כלא טוב סופו שתצמח ממנו הטובה.

הוסיף על כך מרן הרה"ק **מרז"ק ע"ה** שזה פירוש הפסוק (תהלים כו א) 'הוד והדר תשוה עליו', בין אם מתנהגים עמו מהשמים בבחינת 'הוד' שהכל הולך לו טוב וישר, ובין אם 'והדר' - 'הדר' מתפרש מלשון 'חזרה', שגם אם אותיות 'הוד' מתהפכות וחוזרות, שתיבת 'הוד' בהיפוכה היא 'דוה' - לשון צער ויגון,

גשמיות האדם מעוורת את עיניו מלראות בטוב ה'

כמה ימים קודם לכן טעם בו טעם ערב, רק שמחמת קלקול מזגו וחוליו טועם בו טעם מר.

וכמו בטעימה, כך נמצא כדבר הזה ממש בראיה, שכאשר תוכבד חלילה ראייתו של אדם יראה גוון לבן ועלול לחשוב כי הוא ירוק או אדום, והרי וודאי הצבע הוא לבן, רק מחמת כובד ראייתו כך נראה לו הדבר. ועל שני דברים אלו אמר דוד 'טעמו וראו' - מהטעם והראייה שמשנתנה הדבר כפי הכנת נפשו של האדם, שאם חולה הוא אינו טועם טוב ואם כבדו עיניו אינו רואה טוב, מהם נוכל לדעת 'כי טוב ה', ואף אם נראה הדבר כלא טוב, הוא רק מחמת חולינו, כי האל יתברך הוא טוב ואם יראה לאדם דבר רע הוא לקוצר בינתו כי אין רע יורד מלמעלה, וכן אם ראינו בא רע לאדם, אין הרעה בסיבתו יתברך אלא מרוע הכנת המקבל הטוב.

לאחר שיטעם יבוא לראייה כי טוב ה'

בדרך זו תובן גם שאלתו השניה, מדוע נאמר 'טעמו' קודם ל'ראו'. שיש שני מיני תועלת שירגיש האדם מהמאכל, האחד בשעת הטעימה, כדבש ושאר מאכלים ערבים. אך ישנם ירקות ותרופות מסמים המרים, שתועלתם ניכרת רק אחר שטועם מהם ומתרפא. כן הדבר בענייננו, לאחר שאמר 'טעמו וראו' שממנו למדנו כי אין רע יורד מלמעלה, והרגשה זו היא רק מחמת חוליו וכובד ראייתו של אדם, שאול נשאל מדוע יש שסובל האדם ייסורים.

אלא, כי כך הם דרכם של ייסורים, אחר שיסבול אדם הייסורים ויטעום אותם, יראה לבסוף שטוב נמשך מהם, ועל כך נאמר 'טעמו' קודם ל'ראו' כי אחר הטעימה יבין 'כי טוב ה', ומהו הטובה שבהם, שהם סיבה שיחזור אדם בתשובה, כמו שאמרו (ברכות ה.) אם רואה אדם שייסורין באים עליו יפשפש במעשיו, ועל כן 'אשרי הגבר יחסה בו', 'אשרי הגבר' שכשיש לו יסורין 'יחסה בו' ויגין ה' עליו, שיפשפש במעשיו ותורתו ולא יחסה ברפואות. ע"כ תורף דברי היד יוסף, ועליהם לא נותר להוסיף כי אם לומר 'שפתיים ישק משיב דברים נכוחים' (משלי כד כו).

הקב"ה טוב בתכלית ואף אם נראה כרע אין זה כי אם מחמת מומו של ה' ה' ה' ה'

בדברים ערבים ומתוקים דרש זאת הרה"ק רבי יוסף צרפתי ע"ה בספרו הקדוש יד יוסף (ריש שמות). ובפתח דבריו הקשה על הפסוק (תהלים לד ט) 'טעמו וראו כי טוב ה' אשרי הגבר יחסה בו', וקשה להבין דברי פסוק זה משתי תמיהות. האחת, מה שייך טעימה בטוב ה', הלא טעימה שייכת רק באכילה. שאלה שניה, סדר העולם הוא שבתחילה רואה את המאכל, וכשמתקרב יותר יכול גם לטעום ממנו, ומדוע כאן אמר 'טעמו' קודם ל'ראו'.

אלא העניין הוא, כי הקב"ה הוא טוב בתכלית וכנאמר (שם קמה ט) 'טוב ה' לכל ורחמי על כל מעשיו', ולכן אף כל רע וכל דין וגזירה שיראה האדם בזה העולם השפל, אף אם נראה בדעתו שהוא דין עקום ומשפט מעוקל, ראוי שיתלה העיקשות בדעתו, והיושר לו יתברך, שהוא 'אל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא' (דברים לב ד) ואין עוול בו יתברך. וכן אמר משה רבינו ע"ה (שם פסוקים ד-ה) 'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול וגו' שיחת לו לא בניו מומם' וגו', שפירושו שהאל יתברך תמים פעלו ודרכיו משפט, ואם נראה לו לאדם ששיחת האל יתברך ושורת הדין אינה כן, ידע נאמנה כי 'בניו מומם', המום הוא של בניו שהם דור עיקש ופתלתול.

כשילמד מטעם וראייה - יבין כי טוב ה'

ועל כך אמר דוד המלך ע"ה 'טעמו וראו כי טוב ה', פירושו, כי מצד הטעימה והראייה יבין האדם 'כי טוב ה' ואין רע יורד מלמעלה (ב"ר נא ג). הכיצד, כי כמו שקורה שאדם יאכל מאכל ערב ומתוק ויוטעם המאכל לחיכו, אך אם היה ועברו רק כמה ימים וחלה, יטעם אותו מאכל בעצמו ויוטעם לו טעם מר. והנה ברור הדבר כי אין המרירות מן המאכל, שהרי

פי ידבר אלכם פריעה לאמר תנו לכם מופת וגו' (ג, ב).

ענייני עולם הזה מעוורות את עיני האדם, וככל שאדם הולך בגשמיות יום ועוד יום כך מתגשם ואינו רואה הנהגת ה' בעולם, וכשרואה דבר שאינו מובן בעיניו שואל ומתמיה דברים של כפירה, במקום להבין כי עיניו מטעים בו והקושיא היא עליו עצמו, מדוע התרחק כל כך. ועד כדי כך יכול להידרדר אם אינו עוצר בעצמו וממשיך ללכת אחרי הבלי העולם, שאפילו פליאות תמים דעים, ניסים ונפלאות הנראים ונגלים לעיני כל כשידוד מערכות, הרי הוא כעיוור ואינו רואם.

הרואה נפלאות ה' מתפעל מחדש בכל פעם אפילו מי שכבר ראה אותם

וכח גדול יש בנפלאות ה' שאדם רואה הניסים והנפלאות שעושה ה' עמו מתפעל הוא מחדש בכל פעם אף שראה רבים כאלה, כדרך שאמר הוא עצמו בפרשת וארא (ד"ה כי) לפרש את שאמר הקב"ה למשה (לעיל ז ט) 'כי ידבר אליכם פריעה לאמר תנו לכם מופת', שהאדם המלומד בניסים שעושה לו ה' יתברך בכל עת, אזי הוא תמיד חידוש ונפלא בעיניו, הגם שרואה שה' יתברך עושה לו תמיד ניסים, אף על פי כן הוא מפליא הדבר לחידוש גדול. אבל העושה דבר חידוש פעם אחת על ידי כישוף וכדומה, בפעם השניה לא יהיה חידוש בעיניו שהרי עשה זאת בעצמו פעם אחת ויודע שהוא כזב. וזהו שאמר השם יתברך ברוך הוא 'כי ידבר אליכם פריעה תנו לכם מופת', פירוש, שתעשו מופת כזה שגם לכם יהיה למופת ולחידוש, זה יהיה ודאי דבר ה'.

ואף אנו נשוב בזה לענין הראשון, שכפי שהאדם רואה ומתבונן בנפלאות ה' הנעשים עמו בכל רגע, פועל בנפשו התעוררות שאם ישכיל יבוא ממנה לקדושה, וכלשונו של הנועם אלימלך: 'ועל ידי זה יזכרו ויתקדשו בקדושה רבה', שבנפלאות ה' יש כח מיוחד שעל ידם יתפעל האדם ויעשו רושם בנפשו.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או לנצט ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישרים עיצוב ועימוד: שוקי קנר

